

تۈرك يۈردى

نامىرى : تۈرك يۈردى

مديرى : محمد امين

۸ اغستوس ۱۳۲۹

۲ يىل

صافى ۲۲

تورک کتابی ایچون

— از میر گنجعلی بنه اتخاف —

ایکی سنه بی متجاوز بر زماندن بری تحریری خطبه لریله تورک محیطی وجده
کتیرمن آقا گوندوزک یگی اثرندن بحث ایدم جگم ایچون چوق سونیورم؛ بوراده
ایکی نقطه بی نظره آله جفم :

بری ، « تورک کتابی » نک ، موضوع اعتباریله ، ادبی عامه مزک متوجه
اولدیی غایه دن عکسلره مالک اولماسی ؛ اوتکی ، محررک صنعت مواجهه سنده کی
موقعی .

بویکی نقطه دن اولکیسی ، دوغرودن دوغرویہ اجتماعی حیاتمزله علاقه دار
اولمقله برابر آقا گوندوزک شخصیتی ده میدان چیقارم بیلیر ، ایکنجیسی ده بزه
یالکنز محررک مزیت و نقیصه لرینی کوسترمه سنه رغماً زمانمزک ، اسلوب اعتباریله
بلکه بر تدقیق طاسلاغی ده اولور .

ایشته بن ، آله ایدم جگمی امید ایتدیکم بونتیجه لره سونیورم :

* *

محررک تحریر حیاتی « آقا گوندوز » مستعاریلله باشلاماز . بوندن سکرسنه
اول سالانیکده چیقان « چوجوق باغچه سی » فی اوقویانلر شبهه یوق که « انیس
عونی » امضالی بر چوق شعرلر خاطر لازلر . اکثریا مرضی [*] و بعضاً

[*] ۱ کانون اول ۱۲۲۱ تاریخلی چوجوق باغچه سنده چیقان شو منظومه سی .

افاده می تأیید ایچون قارئلر مه تقدیم ایدیورم :

قومشومک اوسوردکلری

قاپانیرکن یارین آجیلماق ایچون

سینه شبدیه برکونک قانادی ،

داغیلیر بنده نوم انشادی

بر پریشان ، آلی قافیه نک .

بحرانی منظومه‌لرینی اوقویان آرقاده‌لری اوکا «شرقک بودله‌ری» دیرلردی. داه‌ا صوکره «قادرین» غزته‌سنی نشره باشلادی؛ «سندیجه حکمت» مستعارلی پارچه‌لر، کنج بر قیز محصولی اوله‌رق قبولده تردد ایدلیوردی؛ او بونلرده جدأ موفق اولمشدی. نهایت، سلائیکنده چیقان «زمان» غزته‌سنده اوقونان کرید حقنده‌کی بر ایکی آتشی مقاله‌سندن باشقه هیچ برادی بموقعده بر سطرینه تصادف ایدیله‌مز اولدی. بومعنیدار بر سکوت ایدی. او، حاضر لایقده اولان یکی بر جریانک تظاهری بکلیورمش.

*
* *

ملیت حسی غزته‌لره باشلاماسه بیله شبه یوق‌کد بر لسانله قونوشان فردلری کتله‌حالنده طوپالایان بوکاغد پارچه‌لری اوفرلرک روحنده ذاتاً موجوده فقط مبهم، اسرارلی تمایلاره قوت و شعور ویریور. بش سنه اول، مملکت‌مزده مشروطیتک اعلانی و غزته‌لرک سربستیی سایه‌سنده باشلایان قومیت جریانلری بوکا جانلی برر مثالدر. تورکلرک عزیز محبلرندن موسیو پ. ریزال [*] ک پک کوزل بیان ایتدیکی کبی بو حس، هر فردک روحنده‌کی درینلک‌کرده رشیم حالده حاقلی دوریوردی. اون تموزی آلقیش طوفانلریله قارشیلایان مختلف عنصرله منسوب

اوزمان عکس ایدر محیطه سیاه
بر سکوتک سمال مجروحی؛
توکورور کریه‌ساز استکراه
چهره عمره بر قادرین روحی.

اوله خسران، این اولور و سوز
بر بوغوق اوکسور و کله تاب‌سحر
- صمت احوال ایچنده - هر نفسی ..

او کون آی آشنای دور و جزین
طوتوشان، آغلاشان شعرلریمک
کورورم هر سوزنده قان لک‌سی.

[*] Mercure de France عنوانی فرانسه مجموعه‌سینک ۳۶۴ نومرولی و ۱۶ آغستوس ۱۹۱۲ تاریخلی نسخه‌سنده مندرج مقاله‌سی اخیراً تورک یوردنده ترجمه ایدلشدر.

غزته لر، راز صوکره بو انقلابک حصوله کتیردیکی سربستی یی پک خصوصی و عثمانلیق دینیلن کتله نك مشترك منفعتنه منافی بر صورتده تفسیره باشلادیلر . بوتفسیری ملکتهک دوت بوجاغنده طرف طرف پاتلایان عصیان و وولقانلر تعقیب ایتدی . ینه موسیو ریزالک ادعا و اثبات ایتدیکی کبی قومیت جریانی تورکلرده اُک صوکره باشلادی . و بوکا سرعت ویرن اوته کی عصرلرک عصیان و اختلالی اولدی . بونکده اُک واضح دلیلی تورکلک جریاننک اُک اول روم ایلیده باشلاماسیدر ؛ و بو پک طبعییدی ؛ تورک شهر و قصبه لرینی تخریب ایدن بولغار بومبارلی ، تورک یاورولرینی یره سره ن قاچانیک قهرمانلرینک خائن قورشونلری هپ اوراده باطلیوردی . نهایت شو صوک بر ایکی سنه ظرفنده بو جریان ، توران مفکورده سینه دوغان و بویون مقدس ملی جریان ، تورک ایلینک هرکوشه سنه یاییلیدی . . ایشته « آقا گوندوز » مستعارلی یازیلرده بواشاده انتشاره باشلادی . بوندن آتی سنه اولدی . اوزمان ، سلانیکده کی کنج لک طوپلاندینی ریختم اوزرندکی مصرلی قرائتخانه سنده اوچ دوت آرقاداش اوطوریوردق ؛ ایچمزد باشقه عصره منسوب برکنج ، تورکلرک تنبللکندن ، حسسز لکندن بحث ایده رک آتینک اونلر ایچون پک امیدسز اولدیغنی سویله دی . . حالا قولاقلمده عکسینی دویورم ، آقنک کوزلرند برشمشک چاقدی ، صوکره کورله دی ! - استبدادک مثانی قصد ایده رک -

— کل اوغلان فنادر آما ملتیه سوز سویلتم !

ایشته ایکی سنه اول تظاهرایدن تورکلک جریانی اونی اساساً مجهز بولمشدی . بونک ایچون دکیدرکه آقنک یازیلری بوتون نقیصه لرینه رغماً ساخته لکدن دائماً اوزاقدیر ؛ هان هپسنک کوکلری ملتهک روحه قدر اوزامش ، بوتون حیات و قوتی اورادن آمشدر . بوقیمتترینه کافیدر .

آقا گوندوز ، داها سلانیکده ایکن خلق ایله و خلق کی قونوشمقدن ، خلقه خطبه لر اوقومقدن ، اونلرک آرغولرینه قیمت ویرمکدن ، یازیلرنده بوتوخاف تعبیرلری قوللانمقدن نه درین بر ذوق آیردی . عینی زمانده اوداها پک کنج ، حتی چوجوق دنیله جک چاغده ایکن ما کدونیا نك اووالرینی

دولاشمش ، « یأس و خسرانندن مذاب اولوب سربلن بر قادین قادار بی تاب
و بی روح ، کوللرینی سیر ایتمش ، « بایرلرک دینده کی آغاچ کومه سنک ایچنده
طاوارلرینی طوبلایان چوبانک ایکلن ملول مرثیه سی » فی دیکله مش ، بالقانلرک
معلا شاهقه لرینه طیرمانمش ، صوکره « قویتلورده اکره و یوصونلی بر طاشک
اوستنده غیر منتظم حک اولونمش » نیجه محمدجک کتابه لری اوقومشدر .
خلاصه بر کره حائز اولدینی قابلیت ، و صوکره یتشدیکی محیط ، اونی
اختلاجی و انقلابچی بر شاعر ، مفکوره لری آرمه سنده کی تضاد اونو تومامق شرطیه
صنعتی تلقی نقطه سندن ایکنجی بر « نامق کمال » یامشدی .

...

« آقا گوندوز » ایکنجی « نامق کمال » دیدکدن صوکره « وطن » مؤلفنک
ادبی شخصیتی ده نظره آئیرسه « صنعتی تلقی نقطه سندن » دیمک ، حتی زاندکی
کورونور .

صوک سنه لرده نامق کمال حقنده یاییلان تدقیقلرده اونک بر حکایه جی ، بر تماشاجی ،
بر منقدالخ .. اولوب اولمادینی سؤاللری اورتیه آتیلدی ، نتیجه اعتباریه منفی جوابلرله
مقابله اولندی . فقط بوکا رغماً هرکسک اتفاق ایتدیکی بر نقطه ده واردی :
نامق کمال خلقت ارشادینه مصروف دکرلی بر حساسیته مالک بر شاعر دی ..
یارین آقا گوندوز ایچون ده بویله دیه جکلرینی ظن ایدیورم . او اصلاً بر حکایه جی ،
بر تماشاجی ، الخ .. دکلدرد . فقط خلق مرشدیدر ؛ تورک ایلنده نامق کمال
نه قادیار مشهور و محترمه اوده اویله در ، صوک آناطولی سیاحت مزده بونی کوردک ؛
شهر دلرن قصبه لره حتی کویلره وارینجه یه قدر یکی یتیشن نسل اونک انزلرینی
اوقویور .. عینی زمانده حقیقی بر شاعر قلبه مالکدر ؛ بوقبله وارد مه الهام
تورککلک فضا سندن نزول ایدیور . اوردو محاربه میداننه کیدرکن اوقاتک
تربه سنده نیاز ایدیور :

« دیزلرم یرده . آلم تر به کک آشیکنده . بن کدم خلقام ! کوکلم سنده . ایماتم

حقده در ...

« روحک قاوشمقی ایچون . تر به که وداع ایدیورم .. تر به کی مدافعه ایچون آنامه ،
بابامه ، یاورومه ، خانامه وداع ایدیورم ..

« صاغ وغازی دونرسه، ینه کلیم؛ اوزمان برئکی قویمش دیزیمی ینه طوپراغکه،
کنارندن دامله دامله صیزان قانلی آلمی ینه آشیککه قویار و سکا بویوک خاقانم . هپسینی
آکلاتیرم .. »

« انشاء کلزسه؛ ای ترهسه نک کوانکلی حشمتی ایچنده بنی روحیله دیکلین
خاقانم ! کیتمه دن یایه جقلریمی عرض ایدیم :

« باصدیم طوپراقلرک هر اوتامندن قان فیشتیراجق .. اوزاتدیغ پنجه مک آلتنده
بهارلر حزان، حزانلر زندان ایله جق .. طاش اوستنده طاش براقیرسه م آرقه مده قالان
اوجاغم سونسون .. کلهستانلری سونکومله قبرستان ایده جکم .. تاریخه دوم دوز برخرابه
بیراقه جکم که اوستنه اون عصر . برمدنیت قوراماسین »

هیپات آقانک ترجان اولدینی بونسئل ، هنوز یک یاورو ایدی . مغلوب
اولیان، فقط مغلوب ایتدیریلن اوزتورکلک، اونسلک عزیمکار آلرینه طبیعتیله
تودیغ ایدیلهمه مشدی . ناچار غالب کله مه دک؛ شاعرک اغزندن « بوزغون »
فریادی یوکسلدی .. بو بر بدیعه در ، دینیه بیلیر که عاکف پاشانک مشهور
مرثیه سندن صوکره ساده لکه بورونمش ، نادر شعرلردن بریدر؛ احتشام وقوتی
محترم سایمان نظیف بک افدینک « ناخدای خدا ناشناس » ترکیبده آریانلرک
کوزلرینی یاقاجق ، قولاقلرینی دله جک بروولقان ، برطوفاندر . بن یالکز بویاکی
مصراعی یازیورم ، صوکره باشمی اوکه اگیورم :

آغلا گوزم اغلا ، هجران یاراشیر
أرککسز وطنه دوشمان یاراشیر !

« راسین » دیرمش که : « بکا موفقیت قازاندران شی ، ناصل یازمق لازم
کلدیکنی بیلمکلگمدر . »

آقا گوندوز حقنده ده بن دیه جکم که اوکا بوکونکی موفقیتنی یارین غائب
ایتدیره جک شی، ناصل یازمق لازم کلدیکنی بیلمه مسیدر . کنج محررده صنعت
اندیشه سی اصلا یوقدر ، حکایه نامیله یازدینی شیلر، رعایت ایدلمه سی ایجاب ایدن
شرطلردن محرومدر . او، سلقیه سنه تابع ، ناصل اولورسه اولسون خلقی
تهییج ایتکی دوشونور برشاعر ، برایکنجی نامق کالدر .

بواوغورده یازدینی شیلر بعضاً بوس بوتون قوتنی غائب ایدیور ، اوزمان

مغلوب اولان صنعتکارلیغیه موفق اوله مادینگی هیجانلرک تظاهری ایچون بر قسم
فجیع وقعهلری ، طبیقی نشر و نائق جمیعتک بیاننامهلری کبی صیره لیور ، و بو
بر حکایه اولیور ، ایشته « ایکی تاریخ » : ما کدونیساده شهید اولان برادرینک
ایکی چوجوغنه باقان عمر افندی ، بایرام اولماسنه رغماً یاورولره برشی آله مامقندن
بوکالیور ، کیجه قهوه دن دوندکدن سوکره غریب و خیال ایله دولو ، قانی به
قادر کلیور ، آناختاری سوقوب آچیور .. مردیوندن چیقارکن اُک کوچوک
یکسنگ او یومادینگی و آنه سنی او یومادینگی ایشیدیور ، منی منی نک سسی کلیور :
— آنه ! آنه !

— نه وار یاوروم او یوسه ک آ ..

— آنه جکم ، برشی سوراجم .

— هایدی جابوق سور .

— بک عموجه م یارین بزه البسه آله جقمی ؟

— اوت .

— نیچون بوکون آلمادی ؟

— یاوروم کولم او یو دییورم .

چوجوغک ضعیف و دارغین سسی بردها عکس ایدیور :

— بک بابام اولسهیدی ، بوکون آلیردی ..

عمر افندی اوطه سنه چیقیور ، قارم داغ حدودنده اوچ کوندن بری

مصادمه اولدینگی خاطرلیه رق ذهندن برشمشک کیور :

— بزم کوچوک برادر ! ... کیجه بر رؤیا کوریور : اوستده بم بیاض

آطلاسدن بر لباس و اوموزندن کوکسسه دوزرو مثلث شکلنده قیرمزی

آطلاسدن آیری بر کوکسلک اولان قارده شی آنده کی قیریق قلیچی کوکسده کی

قیرمزی آطلاسه دوقوندیره رق چمنلرک اوسته برشی یازیور . عمر افندی

نه یازیورسک دیه صوریور ، نهایت جواب آلیور ، « وطنک تاریخی ! »

کوجوکلره بایراملقلر آله رق آقشام اوه دوندیکی زمان کوچوک

قارده شک شهید اولدینغه دائر برتلغراف آلیور ، اهنوز اوقونورکن ایکنجی

برتلغراف کلیور. استانبولده بقاسی مناسب کورولمادیکنندن معمورة العزیزه نقل
و تعیین ایدلمش. بالطبع قنلاشیور، آنه سی تسلی ویریور: - احمد، رؤیا کده
« نه یازیورسک؟ » دیدیکک زمان نه دیمشدی؟

— وطنک تاریخی یازیورم.

— پک اعلا یاوروم سن ده یازارسک!

— نه یی؟.

— عدالتک تاریخی...

آقا گوندوزک موضوعلری اساس اعتباریه جداً «ابتداعی Original» در؛
فقط بو موضوعلرک برده «أدا» جهتی واردرکه موفقیتسزلیکی بونقطه ده در؛
مثلاً «صلح مرکبی» اساس اعتباریه جداً نفیس؛ بونفاسته شاعرک سلیقه سی ده
یاردیم ایدیور، او قودقدن صوکره متهیج اولماق قابل دکل؛ نه چاره که یازیلیشده
بر آهنگ یوق؛ اثر شیمدی بر حکایه بکزرکن شیمدی بر فانتازی به تحول
ایدیور، صوکره ینه حکایه لشیور.

نهایت تورکک کتابنده کی اکثر یازیلر برر «خطابه» اولدینی ایچون شاعر
اونلره خصوصی بر آهنگ ویرمک ایسته مش؛ و سجعلر یامش. اکثریا تورکک
شاعری اولماسنه مقابل تورکجه نك صاحبی اوله مامش، لزومسز و مهجورلاشمغه
باشلامش کله لری قوللانمشدر: تلال، پیام، دیده، دل، سینه الخ...

آقا گوندوزک کله جیلکدن بویوک برشی بکله مه دیگنه قائلم. پک اعلا قانعدرکه
بو هنر، تماماً افلاس ایتمشدر؛ ادبیاتده قوت و حشمت ابرازی ایچون نه یکی کله لری
استعماله، نه ده اختیارلامشلری احیایه احتیاجمز واردر؛ ای یازمق موجود
کله لرک قیمتی و آرا لرنده کی علاقہ یی آ کلامغه توقف ایدر؛ بو کافیدر.

اسلوب صاحبی اولق ایچون ده یکی کله لر آرامقسزین موجود کله لره یگی
معنالر ویرمک قدرتی احرازه چالیشمالیدر؛ لا برویه رک: «هومر، افلاطون،
ویرژیل، هوراس افاده و تمثالرندن باشقه نقطه لرده دیگر یازانلرک فوقنده
دکلدر.» دیمه سی، بوملاحظه یه مبنی، دوغرودر.

انقلاب دوره لرینک مبدالرنده دائماً کورولدیکی اوزره، ملی روحک صمیمیتلرندن

الهام آلفه باشلایان ادبیاتمز، هنوز دوغرو جریانی آله مادی . بوکونکی
 اثرلرده - تورکک کتابنده اولدینی کی - اساس و شکل اعتباریه قصورلر، تلقی
 یا کلسلقلری دولودر . ابتدائی بر ادبیاته مظهریت ایچون « خلقه دوغرو »
 کیتمک لازم کله جکی حقنده کی فکر فنا آکلاشیلیور ، و یازیق که « خلق ایچون »
 ادبیات یاپیلماق ایسته نیلیور، بو، صنعت نامه یالکز بر نقیسه دکل، دوام ایتدیکی
 مدتیجه برتهلکه در .

« تورکک کتابی » مناسبیله سرد ایتدیکم فکرلری بوندن سوکره یازه جفم
 اوزون بر مقاله ده ایضاح و تشریح غیرت ایده جکم .

قادی کوی ۱۰ آغستاس ۱۳۲۹

علی جانب



صامت

آلتایله طوغری

(باشی ۱ نجی بیلک ۱۲ نجی صایبسنده)

بورادن اعتباراً ایرتیشک مجراسی آلتایک سرپینی اتکارندن معدود اولان « قالبا »
 طاغلرینک آراسنده صیقیشمه رق طارالمقده بولندیغندن سولرک جریانی عادتاغلایان درجه سی
 بولمیشدی . آنگچون واپورمنک سرعی مان بورالرده یاری یاریه ایندی .

« قالبا » طاغلری آراسنه گبردیگمیزک فرداسی اوکلنه طوغری خط مستقیم کی
 اوزانان ایرتیشک مجراسی بویونجه اوزاقدن اوزاغه قدر « آلتای طاغلری ، کوروئمکه
 باشلامشیدی . ایکی ساحل ساکن و ساکت ، بورالرده انسان نامه کیمسه کوروئم بوردی .
 آلتی ، یدی ساعت سوکرا « بوختارمه » نهرینک محل التصافنه یاقینجه بریرده آلتای اسکله سی ،
 یازلری لطافتی ، قیمری ، آوی ایله ممتاز اولان « قانون قاراغای » بولنک مبدائی دیمک اولان
 « قیزیل یار » قصبه سنه گلمش ایدک .

بوختارمه ، قانون ، آلتای ایچرولرینه گیده جک بولجیلر بوراده ایندکدن سوکرا
 تکرار ایلرولمکه باشلادق . واپورمن آرتیق - یوقاری یه طوغری سولدن مرتفع -